

pravidnike z zakonsko močjo. Čl. 1. zakona o prisegah in obljubah z dne 16. februarja 1929 določa, da predpiše vsak minister za svoje področje besedilo prisieg in obljub z uredbo z zakonsko močjo. Minister za notranje posle predpiše z uredbami, ki jim gre zakonska moč, ustroj in področje poedinih vrst državnih krajevnih policijskih oblastev ali poedinih vrst teh oblastev (čl. 56. zakona o notranji upravi). Po § 26. zakona o nazivu in razdelitvi kraljevine na območja izvrši minister za finance soglasno s predsednikom ministrskega sveta z uredbo iz premembe v zakonu in proračunu za l. 1929/1930. Že iz teh primerov se vidi, da izdaja upravna oblast tudi pravne uredbe.

Terminologija se, kakor že navedeno, tako menjava, da ni mogoča nobena točna razmejitev med posameznimi pojmi. Mogoče je vobče razlika med največkrat rabljenimi označbami uredbe, naredbe, odredbe in pravilnika ta, da vsebuje uredba predvsem splošne izvršilne norme, pri naredbi in zlasti odredbi pa gre bolj za konkretizacijo norme na posamezne primere, tako da prevladuje tukaj značaj ukrepa; pravilnik pa bi vseboval predvsem organizacijske norme. Po tej razmejitvi bi bilo subsumirati v smislu Laband-Jellinekove teorije uredbe, naredbe in odredbe pod pravne, pravilnike pa pod upravne naredbe. Za prakso pa bi bila ta razdelitev celo tedaj, če bi bila pravilna, brez pomena, ker je premalo opredeljena.

Odškodninske tožbe nameščencev proti službodavcem radi opuščenega ali nepravilnega pokojninskega zava- rovanja.

Dr. Janko Vrančič.

I.

Zahtevki nezavarovanih ali nepravilno zavarovanih nameščencev.

Za nameščence z uradniškimi ali drugimi pretežno duševnimi posli in za njihove rodbine pomenja pokojninsko zavarovanje po zakonu z dne 16. decembra 1906, drž. zak.

št. 1. iz leta 1907., v obliki cesarske naredbe z dne 25. junija 1914., drž. zak. št. 138, in zakona z dne 12. maja 1922, Sl. Nov. št. 125,* ter poznejših naredb večinoma eksistenčno vprašanje, ker imajo v onemoglosti, starosti ali smrti le redko kaj drugih dohodkov razen dajatev pokojninskega zavoda za nameščence. Zato imajo seveda največji interes na tem, da se njihovo pokojninsko zavarovanje v redu vrši. Žal pa je mnogo primerov, v katerih nameščenec ali član njegove družine, ko se obrne na pokojninski zavod za informacije ali z zahtevkom rente, nepričakovano zve, da mu pokojninski zavod po zakonu sploh ne sme izplačevati rente ali da bo renta mnogo nižja nego ustreza nameščenčevi dejanski službeni dobi in njegovim prejemkom. To zato, ker nameščenec sploh ni bil ali ni bil pravočasno prijavljen v zavarovanje, ker je bil odjavljen iz službe, preden je v resnici izstopil, ker so bili njegovi službeni prejemki pre nizko napovedani ali ker premije za nepravočasno naknadno zavarovanje niso bile v zakonitem roku plačane.

Pokojninski zavod oškodovanemu nameščencu ali njegovi rodbini v takem primeru često ne more mnogo pomagati, ker sme po § 35. zakona naknadno predpisati premije le za tri leta nazaj — za prejšnjo dobo službovanja je ta pravica zastarana — in ker so včasih premije za naknadno zavarovanje tudi neizterljive. Službodavca utegne sicer za tak prestop kakor kazni po §§ 81. do 83. zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev ali celo po kazenskem zakonu, če je podan učin kazenskega dejanja, a je s tem nameščencu in njegovi rodbini le malo pomagano. Če hoče priti nameščenec ali član njegove rodbine do svojih pravic, mora vložiti proti službodavcu odškodninsko tožbo po § 1295. o. d. z. ali uveljaviti morda v kazenskem postopku svoje zasebnopravne zahtevke kot zasebni udeleženec.

Sodniku, ki hoče o takem odškodninskem zahtevku soditi, je treba temeljito poznati določbe zakona o pokojninskem zavarovanju, ker se sicer utegne zgoditi, da prideta nameščenec in njegova rodbina po krivici ob svoje pravice. Tako je n. pr. nedavno zmotno razsodilo okrožno sodišče, da tožeči nameščenec, ki ga službodavec ni prijavil v pokojninsko zavarovanje, sploh nima še škode, ker niti ne trdi, da je nesposoben za službo, in tudi ni zahteval invalidske rente od pokojninskega zavoda, višje deželno sodišče pa je toženčev zahtevek zavrnilo celo z utemeljitvijo, da sploh ne more imeti nobene škode, češ da mu bo moral pokojninski zavod, ako postane invalid, itak plačevati celotno rento, ne

* Ur. št. št. 190/22. str. 449.

glede na to, ali je bil prijavljen v zavarovanje in ali so bile premije plačane, tako da bi bil zaradi opuščene prijave oškodovan lahko kvečjemu pokojninski zavod, ne pa tožnik.

Da taka naziranja niso pravilna, jasno dokazujejo določbe občnega drž. zakonika in zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenecv.

II.

Ali je škoda prizadeta tudi že prej, preden nastopi zavarovalni primer?

Po § 1293. o. d. z. se imenuje škoda vsak kvar, prizadet komu na imovini, pravicah ali njegovi osebi, po § 1295. o. d. z. pa je vsakdo upravičen, zahtevati od poškodovalca povračilo škode, ki mu jo je ta prizadel po krivdi. Če službodavec po krivdi nameščenca ni prijavil v zavarovanje, če ga je prijavil ali odjavil napačno ali če ni plačal premij za nameščenčevo naknadno zavarovanje, je nameščenca in njegovo rodbino oškodoval, dasi še niso podani pogoji za izplačevanje rente, in jih je dolžan odškodovati.

V smislu zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenecv ne nastanejo pravice iz zavarovanja šele takrat, ko nastopi zavarovalni primer (onemoglost, določna starost, smrt) in so izpolnjeni pogoji za prejemanje rente. Nasprotno vsak zavarovanec ima že takoj ob vstopu v službo zavezano zavarovanju, čim je tudi prijavljen v zavarovanje, pravice napram pokojninskemu zavodu, obstoječe v prvi vrsti v nadeji (pričakovanju), da bodo dobivali on in njegova rodbina rento ali druge dajatve zakona, kadar bodo pogoji izpolnjeni; takoj pa dobi pravico, da se smatra za polnopravnega zavarovanca in da mu začne škoditi pokojninska doba. Ta pravica se v pokojninskem zavarovanju za vsak začetni mesec zavarovanja takoj izraža v denarju, in sicer v nabrani premijski rezervi, odnosno v glavnici za kritje bodoče rente.

Vsak zavarovanec ima pri pokojninskem zavodu takoj po prijavi na dobrem svoj račun, svojo premijsko rezervo, ki se izračunava po predpisanih premijah, po zavarovančevi starosti, spolu itd. Če zavarovanec za prejšnjo dobo službovanja ni bil prijavljen in se premije niso plačevale, seveda za to dobo premijske rezervne nima in je zato oškodovan, ker mu pokojninski zavod te dobe ne všteva v zavarovanje.

Nameščenec, ki ni bil pravilno prijavljen v zavarovanje, utegne biti oškodovan tudi glede povračila premij. Po § 25. p. z. (pokojninskega zakona, zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenecv) ima namreč nameščenec, ki je bil

izločen iz zavarovanja, ker je izstopil iz službe ali iz drugega razloga, razen upokojitve, in ki ostane najmanj 6 mesecev brez zavarovanju zavezanega posla, pravico do povračila tistega dela zanj vplačanih premij, ki pripada nanj po ključu § 33. p. z., dasi se službodavec ni poslužil pravice odbitka, ki mu gre po § 36. p. z. Zavarovanki, ki izstopi iz službe in se v dveh letih omoži ali ki se med službovanjem omoži in potem v dveh letih izstopi iz službe, se dopolni to povračilo premij na 80 odstotkov plačanih premij. Če nameščenec sploh ni bil ali ni bil pravilno zavarovan in premije zanj niso bile plačane ali pa so bile plačane v prenizkem znesku, seveda povračila premij sploh ne prejme ali pa premalo. Zavarovanka utegne biti prav tako oškodovana za navadno povračilo premij ali za del tega povračila, če je pa zaradi opuščene ali nepravilne prijave presledek med zadnjim zavarovanjem in poroko daljši od dveh let, pa tudi za dopolnitev povračila premij na 80 odstotkov vseh premij.

Nameščenec, ki sploh ni bil prijavljen v zavarovanje, ima nadalje škodo zaradi tega, ker ne more zavarovanja prostovoljno nadaljevati po § 28. p. z., kar je dovoljeno le takim nameščencem, ki so bili že obvezno zavarovani. Ker se sme zavarovanje prostovoljno nadaljevati le, če od obveznega zavarovanja še ni poteklo več kakor 6 mesecev, more imeti nameščenec škodo tudi zaradi tega, ker ga je službodavec prezgodaj odjavil iz zavarovanja. Nameščenec, ki je službodavec zanj plačeval prenizko premijo, utegne zavarovanje prostovoljno nadaljevati le z isto premijo in si ne more pridobiti višje pokojnine.

Onemogočenje prostovoljnega zavarovanja je za marsikoga neprimerno visoka škoda, ker bi bila pokojnina, ki bi si jo z isto premijo utegnil zavarovati pri zasebni zavarovalnici, mnogo manjša kakor pri pokojninskem zavodu za nameščence. Ta uživa namreč razne davčne, taksne in druge ugodnosti, računati utegne vedno z obsežnim krogom obveznih zavarovancev in z izenačenjem rizikov, nima stroškov za akvizicijo zavarovancev, obrestuje vsa vplačila z najmanj 6 %, dočim jih obrestujejo zasebne zavarovalnice le s 3.5 % do 4 %, je izvedel znatno valorizacijo vplačil do vstetega leta 1923. in daje razne podpore itd.

Po § 24. p. z. ostanejo zavarovancu nadeje iz zavarovanja varovane še 18 mesecev, ko preстане dolžnost zavarovanja. Če si pa namerava bivši zavarovanec vzdržati te pravice preko tega roka časovno neomejeno, plačuje po § 27. a p. z. vsakega pol leta po 1.50 Din priznalne pristojbine, če je bil vsaj 10 let obvezno zavarovan. Če teh 10 let zavarovanja po službodavčevi krivdi še ni dosegel, si svojih nadej

na ta način ne more varovati. Zlasti taki zavarovanci so posebno občutno zadeti, ker je pokojnina za prvih 10 let zavarovanja v odstotkih sorazmerno mnogo višja kakor za nadaljnja leta.

Bivšemu zavarovancu, ki je zopet vstopil v zavarovano službo, se po § 27. p. z. prejšnje zavarovanje všteje, toda le zavarovalna doba 5 let, če je presledek v zavarovanju trajal več kakor 12 let. Zato se utegne zgoditi, da izgubi nameščenec, ki je bil prej zavarovan n. pr. 25 let, celih 20 let, če je službodavec zakrivil, da je prekoračen ta rok 12 let.

Nameščenec utegne biti oškodovan tudi v pravicah, ki se ne dajo izraziti v denarju, tako v pravici voliti zastopnike v samoupravne organe pokojninskega zavarovanja ali za takega zastopnika voljen biti, pa tudi v denarju, do katerega sicer nima zakonite pravice, kakor v raznih podporah, zlasti za nezaposlene bivše zavarovance, v cenejših posojilih za zavarovance itd. Ker se pa te pravice ne dajo nadomestiti z denarjem ali kako drugače, odnosno nameščenec nima pravice zahtevati razne podpore in ugodnosti, marveč jih pokojninski zavod za nameščence sme priznavati le po prostem preudarku, seveda odškodninska tožba v takem primeru ne bi bila na mestu.

V vseh primerih, v katerih se da nameščenčeva škoda po zavarovalnotehniških načelih izračunati v denarju, pa more nameščenec zahtevati sodbo, da mu službodavec za svojo krivdo plača odškodnino.

III.

Višina škode.

Nameščenec ni oškodovan za premije, ki bi jih bil moral službodavec plačati, in za obresti teh premij, marveč za pravice, ki bi jih imel pri pokojninskem zavodu, če bi bil pravilno zavarovan, in ki se izražajo v premijski rezervi ali v glavnici za kritje rente.

Vzemimo, da je bil tožnik zavarovan pri pokojninskem zavodu n. pr. le 24 mesecev, tako da je zanj nabrana premijska rezerva n. pr. le 6.514.63 Din. Če bi bil zavarovan tudi za dobo prejšnjega zavarovanja pri toženi stranki, n. pr. še 76 mesecev (s prejšnjimi nižjimi premijami), bi bila njegova premijska rezerva n. pr. 21.653.56 Din. Njegova premijska rezerva je torej za 15.138.93 Din prenizka.

Njegova škoda pa ni vselej le ta znesek, ker si zanj pri pokojninskem zavodu ne more kar brez nadaljnje kupiti izgubljenih pravic, še manj pa pri drugi zavarovalnici.

Če bi bil tožnik mlad in bi bile tudi ostale njegove zavarovalnotehniške razmere ugodne, bi mu sicer pokojninski zavod utegnil prostovoljno dovoliti dokup nezavarovane dobe službovanja s tem, da bi doplačal razliko na premijski rezervi (15.138,93 Din) in 1 % državne takse za tak dokup v takozvanem oddelku za višje dajatve pokojninskega zavoda v znesku 151.38 Din, skupaj 15.290,31 Din.

Pokojninsko zavarovanje nameščencev je obvezno za vsakega nameščenca, ki opravlja v zakonu določeno službo; zato mora seveda pokojninski zavod na pravočasno prijavo sprejeti v zavarovanje vsakega takega nameščenca, najsi je zdrav ali bolan, mlad ali star, samec ali oženjen z 10 otroki. Če pa ne gre za prisilno zavarovanje na podstavi zavarovalne prijave v roku, v katerem zavarovanje še ni zastarano, temveč le za prostovoljni sprejem v zavarovanje, pa navedene okoliščnosti za zavarovalnico niso brez pomena. Zavarovalnica sprejme prostovoljno v zavarovanje le ugodne zavarovalne rizike, slabih rizikov pa sploh ne ali le proti ustreznemu posebnemu doplačilu.

Če je tožnik n. pr. že 55 let star, je zelo majhna verjetnost, da bo še dolgo plačeval zavarovalne premije, velika pa verjetnost, da bo že kmalu zahteval invalidsko ali starostno rento. Jasno je, da bi imel pokojninski zavod po računih verjetnosti z njim veliko izgubo, ako bi mu dovolil dokup službe, ko ni bil zavarovan, z zgoraj omenjeno vsoto 15.290,31 Din, renta pa bi morala biti takoj po 5.556 Din na leto. Zato mu zavod seveda ne bi dovolil tako kot mlademu zavarovancu dokupa za samo doplačilo premijske rezerve.

Če je tožnik popolnoma zdrav, bi mu pokojninski zavod utegnil dovoliti dokup nezavarovane službe proti plačilu enkratne premije, ki bi krila nadejo aktivnega zavarovanca njegovih let na rento. Po računih verjetnosti, koliko časa bi utegnil moški zavarovanec, star 55 let, plačevati še zavarovalno premijo in koliko časa potem prejemati rento, bi bila ta enkratna premija n. pr. 25.368,58 Din s pribitkom 1 % takse 253,69 Din, skupaj pa 25.622,27 Din.

Vprašanje pa je, ali je tožnik popolnoma zdrav, tako da pokojninski zavod ne bi prevzel nesorazmerno visokega rizika. Če je tožnik morda že za službo nesposoben, bi ga utegnil sprejeti zavod le, ako bi plačal kritni kapital za takojšnjo rento, ki bi znašal sedaj 57.304,58 Din, skupaj z 1 % takso 573,04 Din pa 57.977,63 Din.

Ker je pri pokojninskem zavodu že nabrana rezerva v znesku 6.514,63 Din, bi moral tožnik, če bi bil zdrav, doplačati za enkratno premijo za kritje nadeje aktivnega zavarovanja na rento (brez 1 % takse bi znašala ta enkratna

premija 25.368,58 Din) razliko 18.853,93 Din in 1 % takso 188,94 Din, skupaj 19.042,49 Din.

Če bi bil tožnik nesposoben za službo, bi moral h kritnemu kapitalu za rento (57.304,58 Din brez 1 % takse) doplačati razliko nad nabrano premijsko rezervo, torej 50.789,95 Din in 1 % takso 507,90 Din, skupaj 51.297,85 Din.

Čeprav tožnik v našem primeru od pokojninskega zavoda še ni zahteval rente in pogoji zanjo sploh še niso dani, je torej vendar že sedaj oškodovan za 19.042,49 Din, če je zdrav, in za 51.297,85 Din, če je nesposoben za svojo zadnjo službo.

Nameščenec, ki še ni bil 5 let zavarovan, v smislu §§ 5. in 8. p. z. nima pravice do invalidske rente, tudi če postane za službo nesposoben, razen če je ta nesposobnost posledica službene nezgode. Če izstopi iz službe, utegne zahtevati le delno povračilo premij po § 25. p. z. Če vkljub temu, da bi bil vedno v redu zavarovan, vsega skupaj ne bi dosegel 5 let zavarovanja, seveda tudi tedaj ne bi imel pravice do invalidske rente, marveč le do delnega povračila premij, le da bi bilo to povračilo toliko večje, kolikor več premij bi bilo vplačanih. Nameščenec, ki je prejel manj premij povrnjenih, ker ni bil za ves čas službovanja pravilno prijavljen, pa je oškodovan ne le za oni znesek premij, ki ga je premalo prejel, marveč za razliko med nabrano premijsko rezervo in ono, ki bi morala biti nabrana. S tem, da je prejel bivši zavarovanec svoj del premij vrnjen, namreč še ni izgubil pri pokojninskem zavodu vseh pravic in svojega računa, temveč se v bilanci zavoda izkazuje še vedno kot obveznost zavoda napram bivšemu zavarovancu njegova premijska rezerva, ki pa je v smislu § 26. p. z. le zmanjšana v razmerju povrnjenih premij k celotni premijski rezervi. Prejšnje zavarovanje se v smislu § 27. ne vračuni v novo zavarovanje samo tistim bivšim zavarovancem, ki so kdaj pozneje zopet stopili v zavarovanje zavezano službo in prej niso zahtevali povračila premij, marveč tudi takim, katerim je bil njihov del premij povrnjen, le da se jim vštejejo v novo zavarovanje sorazmerno zmanjšane pravice.

Če je bil nameščenec zavarovan manj kakor 5 let, se ni ponesrečil v službi ter je dobil ob invalidnosti le svoje premije povrnjene, a bi imel pravico do invalidske rente, če bi bil ves čas pravilno zavarovan in bi dosegel 5 let zavarovanja, je oškodovan za razliko med kapitalizirano rento in dejansko nabrano premijsko rezervo.

Nameščenec, ki je postal zaradi službene nezgode invalid, ima po § 8. p. z. načelno pravico do invalidske rente najmanj v višini, kakor da bi bil 10 let zavarovan, če je

bil zavarovan tudi morda le 1 mesec. Tudi če je v resnici služil že 120 mesecev, a je bil le 1 mesec zavarovan, nima nobene škode, ker mu mora pokojninski zavod plačevati isto invalidsko rento, kakor da bi bil zavarovan 120 mesecev. Pač pa je oškodovan pokojninski zavod, ker je prejel le premijo za en mesec, n. pr. 180 Din, namesto za 120 mesecev, n. pr. 21.600 Din.

Če je bil nameščenec v službi n. pr. že 20 let, zavarovan pa le 1 mesec in postane zaradi nezgode v službi za službo nesposoben, trpi škodo, ker mu mora pokojninski zavod plačevati le invalidsko rento za zavarovanje 10 let in ne za zavarovanje 20 let. Višino njegove škode pa ne tvori kritna glavnica za invalidsko rento za zavarovanje 20 let, temveč je treba odšteti kritno glavnico za rento za zavarovanje 10 let, ker ima do te pravico. Ker ima pa vsak nameščenec ob nezgodi v službi pravico tudi do nezgodne rente po zakonu o zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922, Sl. Nov. št. 117,* XI. poglavje, in mu pokojninski zavod po § 21. p. z. plačuje le morda obstoječo razliko nad to nezgodno rento, je treba odšteti od odškodnine iz naslova opuščenega ali nepravilnega pokojninskega zavarovanja tudi kritno glavnico za nezgodno rento po zakonu o zavarovanju delavcev.

Zaostali zavarovanca, ki je bil zavarovan vsaj 5 let ali je umrl zaradi službene nezgode, imajo po §§ 5. in 12. do 17. p. z. pravico do vdovske rente in vzgojnih prispevkov, če pa ni bil 5 let zavarovan in se ni ponesrečil v službi, pa do enkratne odpravnine po §§ 18. in 19. p. z. Če nameščenec ni bil zavarovan, zaostali nimajo niti pravice do rente niti do odpravnine.

Po smrti nameščenca, ki je bil zavarovan n. pr. le 1 mesec, a bi moral biti zavarovan n. pr. 59 mesecev, zaostali nimajo škode, ker jim mora izplačati pokojninski zavod odpravnino v enakem znesku; škodo ima le pokojninski zavod, ki je prejel zavarovalno premijo le za 1 mesec namesto za 59 mesecev. Če bi bil moral biti pa nameščenec zavarovan 60 mesecev ali več, a je bil le en mesec, so njegovi zaostali oškodovani, ker imajo pravico zahtevati le enkratno odpravnino, dočim bi jim šla renta, če bi bilo zavarovanje trajalo vsaj 5 let. Ker bi morali vplačati pokojninskemu zavodu kritno glavnico za rento, da bi ta prevzel izplačevanje rente, a so prejeli le odpravnino, so oškodovani za razliko med kritno glavnico za rento in med odpravnino. Ako rente, odnosno odpravnine sploh nimajo pravice zahtevati, ker nameščenec, ki je bil v službi vsaj 5 let, odnosno

* Ur. l. štev. 169/22. str. 401.

manj, nikdar ni bil zavarovan, tvori njihovo škodo celotna kritna glavnica za rento, odnosno odpravnina. Če se je nameščenec smrtno ponesrečil v službi, v kateri je bil največ 10 let, je za zaostale vse eno, je li bil zavarovan en mesec ali 120 mesecev, ker prejema enako visoko pokojnino, določeno za zavarovanje 10 let, in ima škodo radi premalo vplačanih premij le pokojninski zavod. Če bi moral biti pa nameščenec, ki je umrl radi službene nezgode, zavarovan več kakor 10 let, a je bil manj, imajo pa zaostali škodo, ker imajo pravico do rente le za zavarovanje 10 let. Škoda se izračuni tako kakor ob službeni nezgodi invalidska renta za zavarovanca.

Če je bil nameščenec zavarovan vsaj 5 let, tako da zaostali prejema rente, toda prenizko, ker je bil premalo zavarovan, so oškodovani za razliko na kritni glavnici za rento, ki jo prejema, in za ono, ki bi jo morali prejemati. Višina škode pa se utegne računati po računskih postavkah pokojninskega zavoda za nameščence le tedaj, če je ta pripravljen sprejeti naknadno med svoje zavarovance nameščenca, ki ni bil zavarovan, ali nameščencu, ki ni bil pravilno zavarovan, naknadno všteti v zavarovanje njegovo službeno dobo z vsemi pravicami, kakor da bi bilo zavarovanje že izpočetka pravilno izvedeno. Pokojninskega zavoda namreč ni mogoče prisiliti, da bi odškodninsko vsoto sprejel. V oddelku za obvezno zavarovanje mu je to radi določbe § 31. p. z. sploh nemogoče, ker je zvišanje nadej zavarovancev z vštetjem službenih let, takozvani »dokup«, v tem oddelku dopusten le še ob prestopu rudarskih nameščencev ali nameščencev pridobitnih podjetij javnopravnih korporacij v službe, zavezane pokojninskemu zavarovanju. Vsako drugo vštetje službenih let izvrši zavod za zavarovanju zavezane nameščence lahko le v oddelku za višje dajatve po čl. IV. p. z., ne da bi bilo moči ga v to prisiliti.

Če pokojninski zavod odškodninske vsote ne bi hotel sprejeti in naknadnega zavarovanja ne izvesti, more biti nameščenceva škoda še precej večja. Krivi službodavec mora nameščencu škodo nadomestiti ter mu omogočiti, da si iste dajatve, do katerih bi imel pravico, če bi bil pravilno zavarovan, zavaruje pri drugi zavarovalnici ali si pa da odškodnino izplačati na roke. Ker dajatve drugih zavarovalnic ne temelje na tako ugodnih računskih podstavah kot pri pokojninskem zavodu za nameščence, utegne biti račun škode pri njih mnogo večji.

IV.

Tožbeni zahtevek.

Če je nameščenec za službo že nesposoben, če je izpolnil pogoje za prejemanje starostne rente ali če je umrl, se tožbeni zahtevek glasi na takojšnje plačilo odškodnine, obstoječe v kritni glavnici za rento morda z odbitkom, na vedenim pod točko III., odnosno v kritni glavnici, potrebni po zavarovalnotehniških računih takrat, ko se bo izvedlo izplačilo odškodnine. Tožnik utegne zahtevati, da se odškodnina izplača neposredno njemu, ker mu je s tem dana možnost, da se sam zavaruje za iste dajatve, do katerih bi imel pravico, če bi bilo obvezno zavarovanje pravilno izvedeno, da si z dobljeno glavnico ustvari drug vir za eksistenco ali da ga potroši kakorkoli. Če je imel možnost, da si zavarovalne dajatve nadomesti, ni več oškodovan, najsi je odškodnino porabil za enakovredno zavarovanje ali pa za kaj drugega. Tožnik more tudi zahtevati, da se odškodnina založi pri pokojninskem zavodu za nameščence ali kje drugeje.

Invalidni ali ostareli nameščenec ali zaostali rodbinski člani umrlega nameščenca bi prejeli od pokojninskega zavoda rento vsak mesec sproti nakazano. Napačno bi pa bilo, če bi v tožbi zahtevali le, da se službodavec obsodi, da plačuje vsak mesec sproti isto rento kot bi jo plačeval pokojniski zavod. Renta je namreč edino zanesljivo zagotovljena, če mora službodavec takoj založiti ves kapital, potreben po zavarovalnotehniških računih za izplačevanje rente. Pri pokojninskem zavodu je rentnik brez skrbi, da bo rento v resnici ves čas prejemal, ker je pokojninski zavod ustanovljen s posebnim zakonom, ker mora po zakonu svojo imovino tako varno nalagati, da je v rednih razmerah večja izguba nemogoča, ker je pod stalnim najstrožjim nadzorstvom članov in državne uprave, ker prejema stalno subvencijo od države, ki bi mu brez dvoma pomagala tudi do sanacije, ako bi mu radi izrednih razmer grozil propad, i. t. d. Tudi pri drugih zavarovalnicah je s strogimi predpisi poskrbljeno, da morejo svoje obveze stalno izpolnjevati. Drugače je pri navadnih službodavcih, ki bi morda mogli rento pač nekoliko let v redu izplačevati, potem bi pa prišli v plačilne težkoče, bi propadli, prenehali z obratovanjem i. t. d. Nameščenec ali njegova rodbina seveda v takem primeru ne bi bili odškodovani, temveč bi zopet škodo trpeli, ker rente ne bi več prejemali. Zanesljivo jamstvo za redno izplačevanje rente je le, da mora službodavec vso potrebno glavnico za rento takoj založiti. Saj kdor hoče naknadno

kupiti pravico do rente, mora vso kritno glavnico takoj plačati.

Pa celo tedaj, če pogoji za prejemanje rente še niso izpolnjeni, temveč je nameščenec še mlad in zdrav, bi bilo mnogo premalo, če bi vložil n. pr. le ugotovitveno tožbo ter zahteval sodni izrek, da ga je službodavec po krivdi oškodoval za zavarovanje in da bo moral plačevati njemu in njegovi rodbini odškodnino, kadar bodo izpolnjeni pogoji za rento. S tako sodbo njegova škoda še ne bi bila popravljena, ker mu ne bi omogočila, da bi takoj postal član pokojninskega zavoda z vsemi pravicami, zlasti s pravico do ustrezne premijske rezerve, s pravico prostovoljno nadaljevati zavarovanje, zahtevati povračilo premij, vzdrževati pridobljene pravice s priznalno pristojbino, s pravico, da se prejšnje zavarovanje všteje, ko vstopi pozneje zopet v zavarovanje, z aktivno in pasivno volilno pravico, s pravico, prositi za razne podpore, za posojilo po znižani obrestni meri i. t. d. Dokler nameščenec nima možnosti, da postane zavarovanec zavoda z vsemi pravicami, ki bi jih imel, če bi bil v redu zavarovan, je še oškodovan. Ta škoda se da poravnati le s tem, da se takoj plača potrebna glavnica, ki nameščencu omogoča naknadno zavarovanje, do katerega je imel že prej pravico. Zavarovanje se more izvesti šele po plačilu glavnice; zato je seveda plačljivost, odn. dospelost, dajatve v smislu § 406. c. pr. r. ob času sodbe že podana. Če bi bila izrečena le ugotovitvena sodba, nameščenec ne bi imel jamstva (ne glede na izgubo vseh pravkar omenjenih pravic, ki jih ima le aktivni zavarovanec), da bo on in da bodo njegovi rodbinski člani v resnici prejemali rento takrat, ko bo nastopil zavarovalni primer. — Tako jamstvo se da doseči le, če se potrebna glavnica takoj založi. Zato je treba tudi takoj tožiti na takojšnje plačilo, izračunano po načelih zavarovalne tehnike z upoštevanjem vseh možnosti, o katerih se sedaj še ne ve, ali in kdaj bodo nastopile. Če nameščenec ne doseže plačila odškodninskega zneska takoj, ne more uživati vseh nadej in pravic, ki mu jih daje zakon o pokojninskem zavarovanju nameščencev, in ne more biti brez skrbi za svojo bodočnost in bodočnost svoje rodbine.

Morda bi utegnil kdo trditi, da plačilo odškodnine ni takoj potrebno, ker se še ne ve, ali bo nameščenec sploh kdaj dobil pravico do rente, morda bo ves čas za službo sposoben, ko bo doslužil, bo pa umrl brez žene, otrok in matere, tako da sploh nikomur ne bo treba rente izplačevati. Taka trditev bi pa le dokazala, da si tisti, ki to trdi, ni na jasnem glede bistva zavarovanja in iz njega izvirajočih pravic. Vsak zavarovanec ima s tem, da je zavarovan, seveda

že tudi takoj pravice napram nosilcu zavarovanja. V resnici dobi konkretno pravico rente šele tedaj, ko so pogoji zanj izpolnjeni, vendar je njegova pravica iz zavarovalnega razmerja že izpočetka v nadeji na zavarovalne dajatve, v pravi, da zavarovanje prostovoljno nadaljuje, da vzdržuje pridobljene nadeje s plačevanjem priznalne pristojbine i. t. d. Tej nadeji na strani zavarovanca ustreza zavarovalni rizik na strani zavarovalnice, ker mora zavarovalnica računati s tem, da bo morala dajati zavarovalnica zavarovancu in njegovi rodbini vse zavarovalne dajatve, če in kadar bo nastopil zavarovalni primer. Dejstvo je sicer, da vsak zavarovanec ne bo postal deležen zavarovalnih dajatev, a v tem je zanj pač rizik zavarovanja. Saj je tudi zavarovalnica morda le kratek čas prejemale zavarovalne premije, a bo morala dolga leta plačevati rento najprej zavarovancu, po njegovi smrti pa še njegovi rodbini. Saj zavarovalne premije in zavarovalne dajatve so izračunane po statističkih izkušnjah in računih verjetnosti, koliko odstotkov nameščenecv v določeni starosti postane nesposobnih za službo ali umre, koliko jih zapusti vdovo in otroke, koliko časa povprečno invalidi, starostni rentniki, vdove in otroci prejema rento i. t. d. Pri posameznem zavarovancu more biti seveda dejanski potek zavarovanja povsem drugačen, pri celoti zavarovancev je pa v skladu z računskimi podstavami. Zato velja v zavarovanju načelo, da je zavarovalna premija ekvivalent za zavarovalni rizik.

Dokler zavarovalni primer še ni nastopil, se ne more vedeti, ali bo imel radi zavarovanja dobiček zavarovanec ali zavarovalnica. Tudi potem, ko zavarovanec že rento prejema, se ne ve, ali jo bo prejemal tako dolgo, kakor kažejo verjetnostni računi povprečno za njegovo starost, ali pa daljšo ali manjšo dobo. Baš v tej neznanki, ali bo v posameznem primeru potek zavarovanja in prejetje rente v skladu z verjetnostnimi računi po izkušnjah statistike, je zavarovanje utemeljeno. Niti zavarovanec niti zavarovalnica ne moreta govoriti o izjemnem naključju, če je resnični potek zavarovanja v posameznem primeru popolnoma drugačen od pričakovanega povprečnega, ker je baš tudi za tako naključje zavarovanje sklenjeno in je treba vedno z njim računati.

Čim je zavarovanec sprejet v zavarovanje, prevzameta on in zavarovalnica rizik, da bo morda eden ali drugi plačal več kakor bo prejel. Zavarovanec ne ve, ali ne bo morda 30 let plačeval premije, potem pa umrl brez rodbinskih članov, tako da od zavarovanja nič ne bo imel. Ker pa to naprej ne more biti znano, se mu morajo računati pričako-

vane pravice prav tako, kakor za take zavarovance, ki bodo plačali premijo morda le za en mesec, a potem prejeli rento zase in za rodbino cela desetletja. Vsak zavarovanec ima napram pokojninskemu zavodu pravice, izračunane povprečno za vse zavarovance njegove starosti, njegovih službenih let i. t. d. in pokojninski zavod mora izkazovati v bilanci te njegove pravice, odn. svojo obremenitev v prid zavarovancu.

Če zavarovanec ni bil v redu zavarovan, nima pri pokojninskem zavodu svoje premijske rezerve na dobrem in ne more uveljavljati svojih pravic za prostovoljno nadaljevanje zavarovanja i. t. d., dokler ne prejme ekvivalenta za opuščeno zavarovanje, ki mu omogoča takorekoč »postavitev v prejšnji stan«. Šele kadar prejme odškodnino, zanj ni več škode; zato mora tožiti vselej na popravno trenutno obstoječe škode, ki se kaže pri pokojninskem zavodu v točnih številkah, katerim so za podstavo računi verjetnosti. Znesek, pokazan trenutno s temi številkami, tvori baš ekvivalent za škodo, ki utegne zadeti zavarovanca v bodočnosti; dasi ga ta škoda morda nikdar ne bo zadela, mora biti ekvivalent vendar plačan, ker nosi zavarovalnica ves čas zavarovalni rizik. Pa tudi sicer ne bi bilo pravično, če bi moral plačati krivi službodavec ekvivalent le tedaj, ako bi v resnici nastopila potreba, izplačevati rento, v ostalih primerih bi imel pa iz protizakonite opustitve zavarovanja krivičen dobiček.

Preden nameščenec svoj tožbeni zahtevek oblikuje, naj bi zahteval od pokojninskega zavoda izjavo, ali in za kateri znesek bi ga bil zavod pripravljen sprejeti v zavarovanje z vsemi pravicami, ki bi jih imel, če bi bil v redu prijavljen. Pokojninski zavod mora imeti možnost, da nameščenca zdravniško preišče, preden se izjavi o sprejemu in o potrebnem skupnem kapitalu. Če ga pokojninski zavod ne bi hotel sprejeti, se mora nameščenec pač obrniti na drugo zavarovalnico, ki mu bo seveda napravila račun po svojih računskih podstavah.

V.

Ali nameščenec res ne more imeti škode, če ni bil pravilno zavarovan?

Zmotno je naziranje, da je za zavarovanca vse eno, ali je bil pravilno zavarovan ali ne, češ da mora pokojninski zavod v vsakem primeru priznati zakonite dajatve vsakemu nameščencu, za katerega velja dolžnost zavarovanja po zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščenecv.

V obliki novele iz l. 1914. določa § 1. p. z. izrečno, da so nameščenci, ki jih natančneje navaja, zavarovanju zavezani in »po naslednjih določilih zavarovani«. Nameščenci torej niso več zavarovani ipso iure, kakor so bili po prvotnem besedilu zakona, marveč le »po naslednjih določilih«. Baš ta naslednja določila zakona pa omejujejo zavarovanje. Jasno odreja § 8. p. z., da se službeni čas, prebit v zavarovanju zavezani namestitvi, šteje za odmero rente le ob pogojih, določenih v § 73., odst. 7. Ta § 73. pa določa v odstavku 7., da se šteje službena doba za odmero rente šele od tistega meseca dalje, v katerem je bil nameščenec v zavarovanje prijavljen ali v katerem ga je pokojninski zavod uradoma zavaroval, in sicer ne glede na to, ali se zavarovalne premije plačujejo ali ne, prejšnja službena doba pa le, če se premije tudi v resnici plačajo vsaj v šestih letih po dospelosti.

Sicer določa § 35., da je dolžnost, plačevati premije, neodvisna od tega, ali je bil prej izdan zavarovalni odlok in ali je postal pravnomočen, § 38., da neizterljivost zastankov z omejitvijo iz § 73., odst. 7., nima za posledico, da bi se izgubila pravica do zavarovalnih dajatev, in § 75. a, da pravni pomočki zoper odloke o dolžnosti zavarovanja, uvrstitvi v plačilne razrede in določitvi glavnega posla nimajo odložne moči. Vendar se pa te določbe ne nanašajo na vštavnost službene dobe v pokojnino, kolikor ni določena izjema v § 73., odst. 7., marveč le na dolžnost, plačevati premije. Po §§ 8. in 73. odst. 7., je pa pokojninski zavod ne glede na plačevanje premij dolžan všteti v pokojnino službeno dobo le od prijave ali uradnega zavarovanja po zavodu dalje, prejšnjo službeno dobo pa le, kolikor se premije v šestih letih po dospelosti tudi v resnici plačajo. Slične določbe veljajo po § 73. odst. 7., za vsa druga naznanila glede nameščenčevega službenega razmerja, zlasti glede višine njegovih službenih prejemkov.

Če torej službodavec nameščenca šele naknadno prijavi ali če pokojninski zavod nameščenca po svojih revizijskih organih naknadno odkrije, izvede sicer zavod zavarovanje v danem primeru za tri leta nazaj, dokler ta njegova pravica po § 35. p. z. še ni zastarana, in premije izterjava tudi za vso to dobo, vendar pa nameščencu všteje v zavarovanje službeno dobo šele od meseca prijave ali uradne izdaje zavarovalnega odloka, prejšnjo dobo pa le, če prejme premije vsaj v šestih letih, odkar bi jih bilo treba praviloma plačati.

Če nameščenec sploh ni bil zavarovan, če je bil zavarovan s prenizkimi prejemki ali če premije za naknadno zavarovanje niso bile vsaj v šestih letih plačane, ima torej

škodo, ker mu pokojninski zavod tega zavarovanja ne šteje. Šteje mu ga le, če se zavarovanje naknadno dokupi, in sicer le, če zavod prostovoljno na to pristane.

(Konec prih.)

Prinos k manjšinskemu vprašanju.¹

Dr. Ivan Tomšič.

Inozemski znanstveni svet se do sedaj ni mnogo zanimal za primorsko narodnostno vprašanje. Dočim so se napisale o drugih narodnih manjšinah cele skladovnice prvovrstnih del, zastonj iščemo sistematskega prikaza primorskega problema v celoti. Navedeno delo pa nas navdaja z upanjem, da se začenja tudi v zunanjem svetu uvidevati važnost, ki jo ima za mirno sožitje narodov vprašanje jugoslovanskih in italijanskih narodnih manjšin. Jacquin navaja številne knjige, razprave in brošure, ki obravnavajo primorsko vprašanje (53 italijanskih, 17 jugoslovanskih, 10 angleških in francoskih del). Kolikor pa ta dela niso tendenciozno pisana, podajajo le historijski ali pa etnografski, ne pa tudi pravni vidik tega problema. Jacquinovo delo pa obdeluje problem jugoslovanskih in italijanskih narodnih manjšin v celoti, gledano z različnih vidikov, in se zaradi tega more upravičeno smatrati kot prvo monografično delo o tem vprašanju.

Kljub danemu naslovu nam knjiga podaja le nastanek in položaj narodnih manjšin Jugoslovancev v Italiji in Italijanov v Jugoslaviji, in sicer od trenutka, ko je to vprašanje dejansko in pravno nastalo, pa do meseca julija 1929. leta, torej za dobo desetih let.

Knjiga je razdeljena na pet poglavij: 1. Italijani in Jugoslovani v obmejnih krajih; 2. Razni predlogi, kako naj se določi meja med Italijo in Jugoslavijo; 3. Pogodbene obveznosti Italije in Jugoslavije glede zaščite manjšin; 4. Položaj jugoslovanske manjšine v Italiji; 5. Položaj italijanskih opantov v Dalmaciji. Na koncu so navedene v francoskem prevodu važne pravne listine, ki prihajajo v poštev: rapalska pogodba od dne 12. novembra 1920, izvleček iz pogodbe, sklenjene v Santi Margheriti dne 23. oktobra 1922, izmena pisma glede šolskega pouka, dogovor glede Reke z dne 27.

¹ Prikaz knjige: Jacquin Pierre, La question des minorités entre l'Italie et la Yougoslavie. Paris. Librairie du Recueil Sirey. 1929, str. 220.